

Теличко А., магістрантка групи СПО-20-1
Полтавський інститут економіки і права
Науковий керівник:
к.фіз.вих., доцент кафедри фізичної культури та спорту Гета А. В.
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ВАДАМИ ЗАСОБАМИ АДАПТИВНОЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Сучасні соціально-економічні умови дійсності пред'являють підвищені вимоги до рівня соціальної адаптації всіх груп населення нашої країни, проте саме особи з порушенням інтелекту відчують при цьому найбільші труднощі. Протягом останнього часу в світі відбулися істотні зміни в розумінні проблеми інтелектуальної інвалідності, все активніше розглядається питання про рівноправну спільну діяльність осіб з цією нозологією з іншими членами суспільства, однак існує цілий ряд аспектів, що цьому перешкоджають. Проблема соціальної адаптації складна, мало вивчена і суперечлива, як і всі проблеми, що знаходяться на межі біологічного і соціального в людині [3].

Соціальна адаптація є основним механізмом взаємодії особистості і соціального середовища (приспособування до нових умов, прийняття нових соціальних ролей і правил суспільної поведінки). Процес соціальної адаптації є вираженням соціальної активності особистості, що проявляється внаслідок її діяльності. Соціальна активність, у класичному розумінні, може виступати і як міра, і як важлива умова соціальної адаптованості особистості [3].

Категорія осіб з відхиленнями в стані здоров'я є найбільш соціально активною та перспективною з точки зору соціальної адаптації для подальшого формування трудового резерву сучасного суспільства рівних прав і можливостей. Для цієї категорії осіб перенесені і порушення інтелекту та їх наслідки є причиною істотного ускладнення процесу природної соціальної адаптації. Тривалість процесу реабілітації, рухові порушення призводять до значних обмежень життєдіяльності, в тому числі і до різкого зниження темпів або повного припинення процесу соціальної адаптації, пов'язаного з отриманням освіти, можливістю працевлаштування, формуванням соціальних контактів [1].

Сформована кризова ситуація зі станом здоров'я дітей з порушенням інтелекту обумовлена і недооцінкою соціальної ролі адаптивної фізичної культури. Гостро стоїть проблема впровадження в практику нових оздоровчих технологій з більш ефективним використанням безмедикаментозних засобів і методів адаптивної фізичної культури – досить ефективних, а в деяких випадках і єдино доцільних для повного або часткового повернення дітей з порушенням інтелекту до нормального соціокультурного життя. Адаптивна фізична культура сприяє згладжуванню і подоланню безлічі відхилень, оскільки саме рух здійснює той безпосередній зв'язок дітей з порушенням інтелекту з

навколишнім світом, що лежить в основі розвитку їхньої соціальної активності в цілому.

Пошук шляхів оптимізації інтеграції дітей з порушенням інтелекту в суспільство, як однієї з найбільш складних категорій, обумовлює актуальність визначення нових методологічних підходів у практиці їхньої соціальної адаптації та інтеграції.

Головна мета навчання й виховання осіб із порушеннями інтелекту – повноцінна інтеграція в суспільство, їхня спроможність нарівні з тими, хто несе соціальні навантаження, сприймати інтелектуально-естетичні цінності суспільства, опанувати морально-етичні норми людських взаємин. Але потрібно зауважити, що досягнення поставленої мети можливе лише за наявності відповідних умов для розвитку та виховання осіб цієї категорії [3].

Світова тенденція щодо зростання числа дітей із вадами інтелекту спонукає наукове співтовариство до шляху пошуку найбільш ефективних педагогічних методів і прийомів, що сприяють їхній успішній соціалізації, яка досяжна лише за умови мобілізації всіх компенсаторних можливостей дітей [2]. Та обставина, що в дітей із вадами інтелекту простежено тісний взаємозв'язок між фізичним станом, фізичною підготовленістю і розвитком психофізичних якостей [2], дає підстави стверджувати, що спеціально організований процес адаптивної фізичної культури не лише сприяє нівелюванню наслідків відставання у фізичному розвитку дітей цієї нозології, але також забезпечує активізацію пізнавальних процесів учнів, що чинить позитивний вплив на їхній психофізичний розвиток. Отже, соціальна інтеграція дітей із вадами інтелекту є комплексною проблемою підвищення рівня їхнього соматичного здоров'я, працездатності, рухової активності й розвитку психофізичних здібностей [2].

Згідно з даними літературних джерел, особливостями розвитку дітей і вадами інтелекту, простежено відставання показників фізичного розвитку, зниження координаційних здібностей, зниження рівня розвитку м'язової сили й уповільнення розвитку швидкодію-силових якостей, що істотно впливає на розвиток моторики таких дітей [2], порівняно з їхніми практично здоровими однолітками. Спеціалісти намагаються коригувати недоліки, характерні для дітей цієї категорії, використовуючи можливості адаптивної фізичної культури.

Основними засобами адаптивної фізичної культури дітей з вадами інтелекту є фізичні вправи, спрямовані на формування й усебічний розвиток їхніх психофізичних здібностей. На сьогодні теоретично обґрунтована та експериментально перевірена ефективність методик використання засобів адаптивної фізичної культури, що дає змогу досягти істотного покращення в психофізичному розвитку дітей з вадами інтелекту, що сприяє їхній соціалізації.

Одним із пріоритетів у сучасній освіті осіб із порушеннями інтелекту є пошук і реалізація освітніх технологій, спрямованих на подальший розвиток їхньої інтелектуальної діяльності. Активне й повноцінне оволодіння матеріалом шкільної програми розширює для дітей цієї нозології можливості продовження освіти в середніх і вищих навчальних закладах, підвищуючи якість їхньої

підготовленості до життя, до праці в різних сферах виробництва, до успішної інтеграції в суспільство [1].

Для виконання оздоровчих, освітніх, виховних, соціальних і корекційних завдань адаптивної фізичної культури дітей із вадами інтелекту пропонуються педагогічні технології занять, що включають використання універсальних спортивних комплексів у позаурочний час. У програми адаптивної фізичної культури дітей із вадами інтелекту пропонується включати додаткові комплекси фітбол-гімнастики, «малої» акробатики, оздоровчої аеробіки, артикуляційної гімнастики, які позитивно впливають на рухову сферу та водночас сприяють соціальній інтеграції дітей [1].

Напрацювання фахівців [1, 2] у цій галузі свідчать про те, що соціальна інтеграція дітей із порушеннями інтелекту засобами адаптивної фізичної культури забезпечує не лише зміцнення здоров'я, розвиток комунікативних здібностей, а й формування мотивів і розуміння корисності виконання фізичних вправ.

Отже, одним із найбільш ефективних способів досягнення соціальної інтеграції дітей із вадами інтелекту, на думку багатьох фахівців, є заняття адаптивною фізичною культурою. Соціальна інтеграція дітей із порушеннями інтелекту засобами адаптивної фізичної культури забезпечує не лише зміцнення здоров'я, розвиток комунікативних здібностей, а й формування мотивів і розуміння корисності виконання фізичних вправ. Формування в осіб з особливими потребами необхідності в регулярних заняттях адаптивною фізичною культурою сприятиме підвищенню їхнього рівня соціальної інтеграції та позитивно вплине на соціально-культурний і моральний розвиток суспільства в цілому.

Література

1. Адаптивне фізичне виховання: навч. посібник / уклад.: Осадченко Т. М., Семенов А. А., Ткаченко В. Т. Умань: ВПЦ «Візаві», 2014. 210 с.
2. Вержиховська О. М., Бонецька О. М., Козак А. В. Теорія і спеціальна методика виховання дітей з особливостями інтелектуального розвитку: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута», 2013. 372 с.
3. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи / Монографія. К.: Самміт-Книга, 2009. (Серія «Інклюзивна освіта»). 272 с.